

پزشکی در سرزمین کرکان (استان گلستان)

کتاب اول

پیشینه و خدمات

www.ketab.ir
حمیت... رجایی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی گلستان

سرشناسه: رجایی، رحمت‌الله، ۱۳۴۲ -

عنوان و نام پدیدآور: پیشینه و خدمات / تالیف و گردآوری رحمت‌الله رجایی؛ [برای] دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان گلستان.

مشخصات نشر: گرگان: پیک ریحان، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: [۴۱۷]ص: جدول.

فروست: پزشکی در سرزمین گرگان (استان گلستان)؛ کتاب اول.

شابک: دوره: ۸-۵۲-۶۱۵۱-۶۲۲-۹۷۸ : ج ۰-۵۸-۶۱۵۱-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۴۰۷ - ۴۱۱؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: پزشکی -- ایران -- گلستان -- تاریخ

موضوع: History: -- Iran -- Golestan (Province) -- Medicine

شناسه افزوده: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان گلستان

رده بندی کنگره: R۶۳۳

رده بندی دیویی: ۶۱۰/۹۵۵۲۱

شماره کتابشناسی ملی: ۷۶۲۴۷۴۵

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

پزشکی در سرزمین گرگان (استان گلستان) - کتاب اول، پیشینه و خدمات

به همت دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی گلستان

گردآوری و تألیف: رحمت‌الله رجائی

ویراستار: نساء رضایی

صفحه‌آرایی: جواد سلطانی

امور رایانه: فاطمه و آذر رجائی، معصومه خوششاه

ناشر: پیک ریحان گرگان / چاپ اول / سال ۱۴۰۰ / قطع وزیری / ۴۱۶ صفحه

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: دوره: ۸-۵۲-۶۲۵۱-۶۲۲-۹۷۸ کتاب اول: ۰-۵۸-۶۱۵۱-۶۲۲-۹۷۸

نشانی: گرگان، بلوار هیرکان، سازمان مرکزی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی گلستان

روابط عمومی و امور بین‌الملل دانشگاه، تلفن: ۰۸۲ ۳۲۴۷۰۰۸۲ (۰۱۷)

تمام حقوق این اثر متعلق به دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان گلستان است و استفاده

از آن تنها در صورت ذکر منبع، بلامانع است.

تصویر روی جلد: جمعی از پرسنل و پرستاران بیمارستان پهلوی (۵آذر) گرگان به همراه دکتر محمدرضا

مسکوب، دکتر خلیل فلسفی و ... دهه ۲۰ خورشیدی.

- ۷۹ ۳-۲-۱) پزشکی در دوره رضاشاه (۱۳۰۴-۲۰)
- ۸۰ تأسیس دانشکده پزشکی دانشگاه تهران
- ۸۱ استرآباد در عصر رضاشاه و وضعیت بهداشتی و درمانی آن
- ۸۳ گزارش‌های صحنه کل مملکتی
- ۸۸ مأموران صحنه (بهداری) در استرآباد و گنبدکاووس
- ۹۱ تأسیس جمعیت شیر و خورشید سرخ در بندرگز و گرگان
- ۹۲ تأسیس بیمارستان گرگان
- ۹۲ تیفوس در گمش‌تپه
- ۹۳ تشکیل شورای بهداشتی
- ۹۴ تلاش برای تبدیل حمام‌های خزینه به دوش
- ۹۵ ترک اعتیاد
- ۹۵ افزایش آگاهی‌های بهداشتی
- ۹۶ پزشکی سرزمین گرگان در روزنامه اطلاعات (۱۳۲۰-۱۳۰۵)
- ۱۰۴ ۳-۲-۲) پزشکی در دوره محمدرضا پهلوی (۱۳۲۰-۵۷)
- ۱۰۵ ۳-۲-۲-۱) گرگان و دشت گرگان در سال‌های ۴۱-۱۳۲۰
- ۱۰۶ سال‌های اشغال
- ۱۰۷ زلزله در گرگان
- ۱۰۸ تب راجعه در مناطق ترکمن نشین (گمیشان و بندرشاه [بندر ترکمن])
- ۱۱۴ تبدیل حمام‌های خزینه به دوش
- ۱۱۵ گرگان، محور فعالیت‌های بهداشتی و درمانی
- ۱۱۶ استقرار بهداشتی گنبد در قصر
- ۱۱۷ مبارزه با مالاریا
- ۱۱۸ ۳-۲-۲) وضعیت بهداشت و درمان در سال‌های ۵۷-۱۳۴۱
- ۱۲۶ مرکز بهیاری بویه
- ۱۲۷ راه‌اندازی درمانگاه‌های روستایی

- بیمارستان پهلوی (۵ آذر) در حوادث سال ۵۷ ۱۲۹
- ۳-۲-۳) فعالیت پزشکی در روزنامه‌ی اطلاعات در سال‌های ۵۷-۱۳۲۱ ۱۳۴
- ۳-۲-۴) معرفی برخی پزشکان، دندانپزشکان و ماماها در سال‌های پایانی رژیم پهلوی و جمهوری اسلامی ۱۶۸
- بخش سوم: پزشکی در عصر جمهوری اسلامی (...-۱۳۵۷)** ۱۸۰
- ۳-۳-۱) سرزمین گرگان در عصر جمهوری اسلامی ۱۸۰
- ۳-۳-۱-۱) پزشکی در گرگان و دشت گرگان پیش از تأسیس استان گلستان (۷۶-۱۳۵۷) ۱۸۱
- غانله گنبد کاووس ۱۸۵
- سال‌های جنگ ۱۸۵
- جذب پزشکان خارجی ۱۸۶
- آغاز فعالیت دانشکده پزشکی ۱۸۶
- ۳-۳-۱-۲) پزشکی بعد از تأسیس استان گلستان (۹۹-۱۳۷۶) ۱۸۷
- افتتاح و راه‌اندازی مجموعه آموزش عالی پزشکی فلسفی ۱۸۷
- راه‌اندازی شبکه‌های بهداشت و درمان در استان گلستان ۱۸۸
- فصل چهارم) مراکز آموزش پزشکی** ۱۹۱
- ۴-۱) مجموعه آموزش عالی پزشکی فلسفی ۱۹۲
- دانشکده پرستاری و مامایی بویه ۱۹۷
- دانشکده پزشکی ۲۰۱
- دانشکده پیراپزشکی ۲۰۸
- دانشکده بهداشت ۲۱۲
- دانشکده فناوری‌های نوین علوم پزشکی ۲۱۴
- دانشکده دندانپزشکی ۲۱۶
- پردیس بین‌الملل ۲۱۸
- ۴-۲) مراکز غیردولتی آموزش پزشکی در استان گلستان ۲۱۹
- فصل پنجم) بیمارستان‌ها، مراکز درمانی و ارائه خدمات پزشکی** ۲۲۱

۲۶۱	معاونت درمان
۲۸۰	معاونت فرهنگی دانشجویی
۲۸۰	معاونت تحقیقات و فناوری
۲۸۴	۶-۲) مرکز بهداشت شهرستان گرگان و شبکه‌های بهداشت و درمان شهرستان‌ها
۲۸۴	شهرستان گرگان
۲۹۲	شهرستان آزادشهر
۲۹۴	شهرستان آق‌قلا
۲۹۵	شهرستان بندرگز
۲۹۹	شهرستان ترکمن
۳۰۱	شهرستان رامیان
۳۰۳	شهرستان علی‌آبادکتول
۳۰۶	شهرستان کردکوی
۳۰۸	شهرستان کلالة
۳۱۰	شهرستان گالیکش
۳۱۱	شهرستان گمیشان
۳۱۳	شهرستان گنبدکاووس
۳۲۳	شهرستان مراوه تپه
۳۲۵	شهرستان مینودشت
۳۲۷	پیوست‌ها
۳۲۸	پیوست اول: مقالات
۳۲۸	۱) سرطان در سرزمین گرگان (استان گلستان)
۳۳۵	۲) فلسفی‌ها و پزشکی
۳۳۹	۳) پزشکان خارجی در سرزمین گرگان
۳۴۶	۴) همه‌گیری بیماری‌های واگیر در سرزمین گرگان (استان گلستان)
۳۵۷	۵) پزشکان بر کرسی نمایندگی (مجلس - شورا)

۳۶۵	پیوست دوم: گزارش ها
۳۶۵	(۱) دانشگاهی که رمز جاودانگی است
۳۷۲	(۲) سینه ها را می شکافند تا زندگی را در قلب ها بکارند
۳۷۵	پیوست سوم: پزشکی در کتاب ها
۳۷۵	(۱) مطالعه بزرگ کوهورت گنبدکاووس
۳۷۸	(۲) بهداشت و درمان در گرگان و دشت گرگان
۳۸۳	(۳) یازده گام برای گسترش بهداشت در روستای نی تپه
۳۸۹	(۴) شیخ الرئیس بوعلی سینا در گرگان
۳۹۲	(۵) بهداشت و تغذیه در سفرنامه های عصر قاجار
۳۹۷	سال شمار
۴۰۷	کتاب نامه
۴۱۲	قدردانی و سپاس
۴۱۶	تنگلیسی

مقدمه

اهمیت آشنایی با تاریخ بر هیچ فرد تحصیل کرده‌ای پوشیده نیست، اما تاریخ نگاری دقیق و علمی و اشتیاق به مطالعه و تحلیل تاریخ در ما ایرانیان به هیچ‌وجه متناسب با تاریخ کهن مان نبوده است. کاهلی ما در گردآوری مستندات تاریخ این مرز و بوم، در تمام جوانب زندگی، از ثبت دقیق وقایع تاریخی همچون پیروزی‌ها و شکست‌ها گرفته تا روال امور روزمره‌ی زندگی همچون دستور طبخ غذا، طرح‌های اصیل بافت فرش و گلیم، اصول و فنون پیشه‌های اساسی همچون آهنگری و معماری یا تاریخچه طبابت آشکار است و هیچ‌کدام آن‌گونه که باید، ثبت و درج نشده‌اند. در مقایسه با ما، چین، مصر و هند که تمدن‌هایی مشابه از نظر سابقه تاریخی هستند، مستندات تاریخی به مراتب غنی‌تری را ثبت و ضبط کرده‌اند، در حالی که اهم آنچه ما از تاریخ خود می‌دانیم، مدیون تاریخ‌نگاران بیگانه است. با وجود آن‌که پس از انقلاب مشروطه و گسترش تحصیلات به شیوه‌ی جدید و آشنایی با شیوه‌ی علمی ثبت وقایع، تلاش‌های زیاد و ارزشمندی برای ثبت تاریخچه‌ی امور، حداقل مربوط به دوران معاصر انجام شده، اما هیچ‌گاه کافی نبوده است.

در طی نزدیک به یک دهه سابقه‌ی کاری به عنوان استاد دانشگاه، معدود دانشجویان پزشکی بومی این استان را دیده‌ام که اطلاعاتی درست یا تصویر ذهنی صحیحی از اوضاع بهداشت و درمان این خطه در یکصد سال اخیر داشته باشند. اغلب آن‌ها تصویری از وضعیت این ناحیه در نخستین سال‌های قرن چهاردهم که همه‌گیری مالاریا بیداد می‌کرد و تراخم در مناطق روستایی به سادگی کودکان را نابینا می‌کرد و در هر خانواری، یک بیمار مسلول یافت می‌شد، ندارند. امروز که به یمن نظام شبکه، خدمات بهداشتی و درمانی در دورترین مناطق روستایی ارائه می‌شود و زنان باردار با بالگرد از مناطق صعب‌العبور به بیمارستان‌های مجهز منتقل می‌شوند، نسل جدید ما، روزگاری را که کیلومترها پیمایش لازم بود تا به یک پزشک خارجی که زبان فارسی را هم به درستی نمی‌فهمید، دسترسی پیدا کنند، حتی تصور هم نمی‌توانند بکنند. اکنون که تعداد قابل توجهی دستگاه‌های تصویربرداری پیشرفته سی‌تی‌اسکن و ام‌آرآی در استان موجود است، کسی به یاد نمی‌آورد که نخستین رادیولوژی منطقه، با مساعی چه کسانی و چگونه تأسیس شد. امروز اگر بزرگ‌ترین مطالعه کوهورت خاورمیانه در این استان مستقر است و مقالات علمی حاصل از آن در نشریه «لانست» که

معتبرترین مجله پژوهشی پزشکی در جهان است، منتشر می‌شود، شاید کمتر کسی به یاد آورد که بنیان آموزش آکادمیک چگونه در این ناحیه پی‌ریزی شد تا بدین نقطه برسیم. بدون داشتن دیدگاهی صحیح از بلایای از سر گذرانده، راه پیموده شده و مجاهدت و تلاش‌های انجام شده توسط خادمان علم و مردم، انتظار شکل گرفتن هویت صحیح و خودباوری از نسل بعدی، انتظاری بیهوده خواهد بود.

کتاب ارزشمند «پزشکی در سرزمین گرگان» که با تلاش ستودنی جناب آقای رحمت‌الله رجایی در سه جلد گردآوری شده است، اثر درخور تحسینی است که در آن تلاش شده تا نگاهی جامع به سیر تحول پزشکی مدرن در این خطه از میهن داشته باشد و با کمک گرفتن از اسناد، عکس‌های تاریخی، مصاحبه و مطالعات میدانی، روند تاریخی و افراد مؤثر و اقدامات صورت گرفته در دو سده‌ی اخیر را با جزئیات دقیق، ثبت، دسته‌بندی و به خوانندگان امروز و پژوهشگران آینده هدیه دهد.

وظیفه‌ی خود می‌دانم از تمام کسانی که در این مسیر با مؤلف اثر همکاری کرده‌اند، تشکر کرده و مطالعه این کتاب را به فعالان حوزه‌ی بهداشت، درمان و آموزش پزشکی استان توصیه می‌کنم.

دکتر عبدالرضا فاضل

رئیس دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی گلستان

فروردین یک‌هزار و چهارصد